

DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ INTEGRAVIMAS MENO PEDAGOGŲ VEIKLOJE: NUO POŽIŪRIO IKI ĮGYVENDINIMO

Lina Pudžiuvėlytė-Plienienė

Klaipėdos valstybinė kolegija

DOI: <https://doi.org/10.52320/svv.v1iX.388>

Anotacija

Straipsnyje analizuojama darnaus vystymosi tikslų (DVT) įtrauktis į meno pedagogų ugdomąją veiklą, atskleidžiant strateginius siekius ir praktinio įgyvendinimo ypatumus. Aptariami tarptautiniai ir nacionaliniai dokumentai, pabrėžiantys meno vaidmenį tvarumo procesuose, bei edukacinės paradigmos, grindžiančios šią integraciją – ekopedagogiką, meninę aplinkosauginę edukaciją (*art-based environmental education*) ir STREAM/STEAM koncepcijos. Empirinė dalis paremta kiekybiniu tyrimu, kuriame dalyvavo 164 įvairių meno sričių pedagogai. Rezultatai rodo, kad darnaus vystymosi temos meninio ugdymo veiklose taikomos plačiai, nors akcentai skiriasi pagal specializacijas: muzikos pedagogai dažniau pabrėžia sveikatą ir gerovę, dailės – atsakingą vartojimą ir aplinkosaugą, o kitų menų atstovai jungia abi kryptis. Dažniausiai pasitelkiamos meninės išraiškos priemonės – judesys, dinamika, simboliai ir metaforos, padedančios perteikti tvarumo idėjas. Pedagogai savo žinias apie darnų vystymąsi vertina vidutiniais ar aukštesniais balais, kartu pabrėždami poreikį stiprinti praktinio taikymo kompetencijas, ypač medijų ir projekcinio mokymo srityse. Pagrindiniai iššūkiai siejami su žinių ir finansinių išteklių stoka, todėl svarbiausiais poreikiais įvardijama metodinė pagalba ir institucinis bendradarbiavimas. Tyrimo rezultatai patvirtina meninio ugdymo potencialą ugdant tvarumo kompetencijas ir žymi kryptis tolesniems tyrimams šioje srityje.

Pagrindiniai žodžiai: darnaus vystymosi tikslai, meninis ugdymas, pedagogų kompetencijos, edukacinės praktikos, tvarumo integracija.

Išvadas

Darnaus vystymosi samprata tarptautinėje politikoje ir švietimo diskurse išryškėjo kaip atsakas į kompleksiskus aplinkosaugos, socialinius ir ekonominius iššūkius. Jungtinių Tautų (JT) Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. (Darbotvarkė 2030) įtvirtinti Darnaus vystymosi tikslai (DVT) apibrėžia kryptį, kuria turi judėti visuomenės, siekdamos užtikrinti socialinę gerovę, aplinkos apsaugą ir ekonominį stabilumą (United Nations, 2015). Darbotvarkė 2030, remdamasi Brundtland komisijos apibrėžimu, pabrėžia atsakomybę už dabarties ir ateities kartų gerovę. Švietimas šioje vizijoje išskiriamas kaip pagrindinis veiksnys, galintis keisti mąstyseną, elgseną ir vertybines nuostatas (UNESCO, 2024).

Ši kryptis atsispindi ir Lietuvos strateginiuose dokumentuose. Lietuvos kultūros politikos strategijoje iki 2030 m. pabrėžiama, kad kultūra ir menas yra svarbi darnios plėtros dalis, galinti prisidėti prie socialinės sanglaudos ir aplinkosauginio sąmoningumo ugdymo (LR Kultūros ministerija, 2020). Lietuvos Respublikos švietimo plėtros programoje 2021–2030 m. akcentuojama tvarumo kompetencijų plėtra visose ugdymo srityse, taip pat ir per meninį bei kultūrinį ugdymą (LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2021). Šie dokumentai įtvirtina prielaidą, kad meninis ugdymas gali tapti veiksmingu instrumentu DVT integracijai.

Tokioje perspektyvoje meninis ugdymas įgyja svarbų vaidmenį. Pasitelkdami kūrybines raiškos priemones, meno pedagogai gali skatinti kritinį mąstymą, empatiją, atsakomybę už aplinką ir bendruomenę – gebėjimus, kurie yra esminiai tvarios visuomenės kūrimui (Wall ir kt., 2019). UNESCO kultūros ir meninio ugdymo gairėse pabrėžiama, kad meninis ugdymas gali tiesiogiai prisidėti prie tvaraus vystymosi ir taikos stiprinimo, įgyvendinant visus 17 DVT (UNESCO, 2024). Menas, kaip universali komunikacijos forma, leidžia įvairių kultūrų ir socialinių sluoksnių žmonėms kurti bendras prasmes, todėl yra veiksminga priemonė tvarumo idėjoms perteikti (Bravo-Fuentes ir kt., 2025).

Temos aktualumas. Darnaus vystymosi tikslų (DVT) integracija švietime tampa vis svarbesniu tyrimų objektu. Tarptautiniai tyrimai rodo, kad meno integracija į švietimo procesą gali veikti kaip pokyčių katalizatorius, skatinantis įtrauktį, kūrybiškumą ir socialinę atsakomybę (Niederhauser ir kt., 2024). Vis dėlto sisteminės literatūros apžvalgos atskleidžia disproporciją: daugiausia dėmesio DVT integracijai skiriama technologijų, verslo ar socialinių mokslų studijose, o humanitariniai ir menų mokslai, įskaitant meninį ugdymą, neretai lieka paraštėse (Amoros Molina ir kt., 2023). Tai rodo, kad

meninio ugdymas tarptautiniu mastu yra svarbus, tačiau dar nepakankamai išnaudotas DVT įgyvendinimo instrumentas.

Ši problema dar ryškesnė Lietuvos kontekste: nors strateginiuose dokumentuose aiškiai deklaruojama meninio ugdymo svarba siekiant darnaus vystymosi, empirinių tyrimų šioje srityje beveik nėra. Tai reiškia, kad meninio ugdymo potencialas Lietuvoje lieka menkai ištirtas ir neišnaudotas, o mokslinės analizės trūkumas riboja galimybes kryptingai tobulinti pedagoginę praktiką. Tema yra itin aktuali, nes sieja globalius iššūkius su vietos poreikiais, o šioje srityje vis dar juntama reikšminga tyrimų spraga, ypač Lietuvos švietimo kontekste.

Tyrimo problema. Nors politiniu lygmeniu pabrėžiama meninio ugdymo svarba darniam vystymuisi, praktikoje menų sričiai skiriama mažiau dėmesio nei technologijų, socialiniams ar ekonomikos mokslams. Trūksta empirinių duomenų apie tai, kaip meno pedagogai realiai suvokia DVT ir kokiais būdais juos integruoja savo ugdomojoje veikloje. Šis neatitikimas tarp politinių siekių ir praktinės realybės sudaro tyrimo problemą.

Tyrimo objektas – meno pedagogų požiūriai, patirtys ir ugdomoji praktika, atskleidžianti DVT integracijos ypatumus.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti, kaip meno pedagogai suvokia ir įgyvendina DVT integraciją ugdomojoje veikloje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti DVT integracijos dažnumą ir apimtį meno pedagogų praktinėje veikloje.
2. Išanalizuoti pedagogų taikomus DVT bei meninės raiškos formas.
3. Įvertinti pedagogų specializacijos sąsajas su DVT integravimu.
4. Nustatyti, kaip pedagogai vertina savo žinias apie DVT ir suvokia kompetencijų tobulinimo poreikį.
5. Atskleisti pedagogų patiriamus iššūkius ir paramos kryptis, reikalingas DVT integracijai.

Tyrimo metodika. Tyrimas atliktas taikant kiekybinį metodą – elektroninę apklausą. Klausimynas buvo parengtas siekiant įvertinti meno pedagogų požiūrį į darnaus vystymosi tikslų (DVT) integraciją bei su tuo susijusius iššūkius. Klausimai apėmė kelias temines sritis: DVT integravimo dažnumą ir mastą, dažniausiai pasitelkiamas meninės raiškos formas, pedagogų specializacijos sąsajas su DVT taikymu, savęs vertinimą žinių ir kompetencijų srityje bei tobulinimo poreikius. Klausimyną sudarė tiek uždarojo tipo klausimai, leidžiantys atlikti statistinę analizę, tiek atvirojo tipo klausimai, suteikę galimybę pedagogams pateikti individualias įžvalgas.

Elektroninė anketa buvo platinama per nacionalines meno pedagogų asociacijas – Lietuvos muzikos mokytojų asociaciją, Dailės mokytojų asociaciją ir Šokio mokytojų asociaciją – bei jų narių tinklus. Toks platinimo būdas leido pasiekti pedagogus iš įvairių Lietuvos regionų – tiek didžiųjų miestų, tiek mažesnių miestelių, dirbančius formalaus ir neformalaus ugdymo įstaigose. Todėl surinkti duomenys suteikia pakankamai platų meno pedagogų situacijos vaizdą. Nors imtis nėra visiškai reprezentatyvi visai šalies meno pedagogų populiacijai, ji leidžia identifikuoti vyraujančias tendencijas, įvardyti aktualiausius iššūkius ir sudaro prielaidas tolimesniems, platesnės apimties tyrimams.

Tyrimas buvo vykdomas laikantis tyrimų etikos principų. Dalyvavimas jame buvo savanoriškas, o duomenys rinkti anonimiškai. Prieš pradėdant pildyti klausimyną respondentai buvo supažindinti su tyrimo tikslais, duomenų apdorojimo ir saugojimo principais. Buvo užtikrintas konfidencialumas ir teisė bet kuriuo metu atsisakyti dalyvauti.

Iš viso klausimyną užpildė 164 meno pedagogai. Daugiausia dalyvavo muzikos specialistai (96), antroje vietoje – dailės pedagogai (47). Likusieji 21 respondentas priskirti kategorijai „kita“, kuri apėmė šokio, fotografijos, medijų, teatro, audiovizualinių ir kitų menų atstovus. Šių specializacijų mažesnis atstovavimas suprantamas, nes bendrojo ugdymo įstaigose savarankiškos pamokos dažniausiai skirtos muzikai ir dailei, o kitos meno šakos dažniau įgyvendinamos neformaliojo ugdymo srityje.

Duomenys analizuoti taikant aprašomąją statistiką bei kokybinę atvirojo tipo atsakymų analizę. Šių metodų derinimas leido išsamiau atskleisti meno pedagogų veiklos kontekstą ir patirtis.

1. Švietimas ir meninis ugdymas darnaus vystymosi strategijose ir praktikose

Švietimas darnaus vystymosi globaliame, europiniame ir nacionaliniame diskurse. 2015 m. priimta Jungtinių Tautų (JT) Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. įtvirtina 17 Darnaus vystymosi tikslų (DVT), kurie sudaro visapusišką pasaulinę strategiją, derinančią socialinės pažangos, aplinkosaugos ir ekonominės plėtros prioritetus (United Nations, 2015). Šie tikslai remiasi Brundtland komisijos suformuluota tvaraus vystymosi samprata, apibrėžiančia jį kaip vystymąsi, „kuris tenkina dabarties kartos poreikius, nepakenkdamas ateities kartų galimybėms patenkinti savuosius“ (World Commission on Environment and Development, 1987, p. 43). DVT universalumas lemia jų strateginę reikšmę, tačiau kartu kelia rimtą klausimą – kaip suderinti tarptautinius prioritetus su vietos bendruomenių kultūrine, socialine ir ekonomine specifika. Bengtsson ir kt. (2018) pabrėžia, kad globalūs darnaus vystymosi tikslai ne visada atitinka vietos bendruomenių poreikius bei kultūrinį kontekstą, todėl švietimo politikoje ir praktikoje svarbu juos taikyti atsižvelgiant į vietos ypatumus, išlaikant esmines vertybines nuostatas.

Švietimas JT dokumentuose traktuojamas kaip esminis tvoros visuomenės kaitos veiksnys, nes jis formuoja žmonių mąstymą, vertybes ir gebėjimą veikti atsakingai (United Nations, 2015). Europos Sąjunga šį vaidmenį sustiprina per Europos žaliąjį kursą (*European Green Deal*), kuriuo numatoma iki 2050 m. pasiekti klimatui neutralią ekonomiką (European Commission, 2019), ir Naująjį Europos Bauhausą (*New European Bauhaus*), kuris, kaip teigiama *Europos Parlamento rezoliucijoje*, „jungia tvarumą, estetiką ir įtrauktį siekiant transformuoti gyvenamąją aplinką bei bendruomenes“ (European Parliament, 2022, B preambulė).

Šios kryptys rezonuoja ir Lietuvos strateginiuose dokumentuose. Lietuvos kultūros politikos strategijoje iki 2030 m. akcentuojama, kad kultūra ir menas turi būti aktyviai įtraukti į tvoros plėtros procesus, o kūrybinės industrijos – prisidėti prie socialinės sanglaudos ir ekologinio sąmoningumo ugdymo (LR Kultūros ministerija, 2020). Lietuvos Respublikos švietimo plėtros 2021–2030 m. programoje išryškinama, kad tvarumo kompetencijos turi būti ugdomos ne tik bendrosiose ugdymo srityse, bet ir per kultūrines bei menines veiklas (LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, 2021).

Meninio ugdymo potencialas ir iššūkiai DVT integracijoje. UNESCO (2024) dokumente *Framework for Culture and Arts Education* kultūros ir menų ugdymas apibrėžiamas kaip visapusiška sistema, apimanti formaliojo, neformaliojo ir informального mokymosi aplinkas. Ši sistema siekia skatinti kūrybiškumą, kultūrinę įvairovę ir socialinę darną, taip pat prisideda prie tvoros ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio vystymosi bei taikos stiprinimo pasauliniu mastu (UNESCO, 2024).

Meninis ugdymas šiame kontekste gali būti suprantamas kaip terpė, jungianti pažinimą, emocijas ir vertybes į vieną ugdymo procesą, padedantį mokiniams asmeniškai įsitraukti į tvarumo temas. Wall ir kt. (2019) pažymi, kad meninis ugdymas padeda susieti pažinimo, emocinius ir vertybinius aspektus į vientisą ugdymo procesą, kuriame tvarumo temos įgauna asmeninę reikšmę.

Lietuvoje šį modelį atliepia tokios iniciatyvos kaip „Kūrybiškos jungtys“ (Kūrybiškos jungtys, 2024), kurios menininkus ir kūrybos profesionalus kviečia bendradarbiauti su mokyklomis, sprendžiant tiek socialinius, tiek aplinkosauginius iššūkius per kūrybinį procesą. Pavyzdžiui, programos „Tyrinėjimo menas“ veiklose (Kūrybiškos jungtys, 2024) moksleiviai nagrinėja vietos bendruomenės aplinkosaugos problemas, jas interpretuodami per menines priemones.

Vis dėlto meno pedagogikos galimybes įgyvendinant DVT riboja praktinės kliūtys. Tyrimai rodo, kad dalis pedagogų stokoja tarpdisciplininių kompetencijų, reikalingų tvarumo temoms įtraukti į meninio ugdymo veiklas (Burnard ir kt., 2021). Trūksta metodinių priemonių, padedančių susieti kūrybinį procesą su DVT siekiais, o formaliojo ugdymo struktūros neretai riboja eksperimentines ir projektines veiklas. Lietuvoje ši problema ypač išryškėja, nes formalios ugdymo programos meniniams dalykams skiria ribotą valandų skaičių, o neformaliojo ugdymo srityje dažnai trūksta finansavimo ilgalaimėms, tvarumo kompetencijas ugdančioms iniciatyvoms.

Pedagoginės paradigmos ir modeliai. Meno ir tvarumo sankirtą ugdymo procese aiškina kelios tarpusavyje susijusios pedagoginės idėjos. Ekopedagogika, tęsianti Paulo Freire kritinės pedagogikos tradiciją, siekia įgalinti besimokančiuosius suprasti ir keisti pasaulį, kuriame jie gyvena, pripažįstant aplinkosauginį ir socialinį teisingumą kaip neatsiejamus (Kahn, 2010). Ši kryptis glaudžiai siejasi su ekologinio meno ugdymu (*eco-art education*), kurį Inwood (2008) apibrėžia kaip kūrybinę praktiką,

padedančią ugdyti ekologinį raštingumą ir stiprinti emocinį ryšį su gamta. Tokios idėjos atsispindi ir meninėje aplinkosauginėje edukacijoje (*art-based environmental education*), kur, pasak Jokelos (2010), menas tampa priemone naujai pamatyti ir patirti aplinką. Naujesni tyrimai rodo, kad meninės praktikos gali ugdyti empatiją aplinkai bei skatinti veikti tvarumo labui (Sunassee, Bokhoree & Patrizio, 2021), o transdisciplininiai modeliai, anot Bravo-Fuentes ir kt. (2025), pabrėžia meno gebėjimą jungti ekologines, socialines ir etines temas į bendrą kūrybinį kontekstą.

Pastaraisiais metais vis svarbesnę vietą ugdymo procese užima STREAM/STEAM koncepcija. Yakman ir Lee (2012) pabrėžia, kad STREAM suteikia platformą, kurioje menas integruojamas į mokslą, technologijas, inžineriją ir matematiką, siekiant ugdyti visuminį mąstymą bei kūrybiškumą. Toks požiūris sudaro sąlygas kompleksiskai nagrinėti šiuolaikinius iššūkius, įskaitant tvarumo klausimus, pasitelkiant tiek analitinius, tiek kūrybinius gebėjimus. Rodrigues-Silva ir Alsina (2023) sisteminėje apžvalgoje patvirtina, kad STEAM metodai gali būti veiksminga priemonė darnaus vystymosi kompetencijų ugdymui, nors meno vaidmuo šiose iniciatyvose dar nėra iki galo įtvirtintas. Šią kryptį papildė naujesni tyrimai, pabrėžiantys STEAM potencialą skatinti kūrybiškas, technologijomis grįstas inovacijas, kurios prisideda prie tvarumo tikslų įgyvendinimo (Deák ir Kumar, 2024).

Panašios tendencijos pastebimos ir Lietuvoje: čia STREAM metodika taikoma STEAM ugdymo centruose, kur menas įtraukiamas į gamtos mokslų ir technologijų projektus. Kai kuriuose iš jų vykdomi projektai tiesiogiai siejasi su DVT – pavyzdžiui, kūrybinių dirbtuvių metu konstruojami meniniai objektai iš perdirbtų medžiagų, taip nagrinėjant vartojimo ir atliekų mažinimo problematiką (Jungtinės Tautos, 2015, DVT 12).

Šių paradigmų taikymo potencialą atskleidžia ir tarptautinės iniciatyvos. *Cumulus Kyoto deklaracija* (2008) įpareigoja dizaino ir meno mokyklas skatinti tvarią kūrybą, atsakingai formuoti aplinką ir prisidėti prie visuomenės gerovės. TOWCHED projektas, vykdomas pagal „Horizon Europe“ programą, parodo, kaip menas ir kultūros paveldas gali būti panaudoti DVT kontekste, ugdant jaunimo kompetencijas, bendruomeniškumą ir socialinę sanglaudą (Gaitán ir kt., 2025; European Commission, 2024).

Analogiškos idėjos plėtojamos ir Lietuvoje – Nacionalinio dailės muziejaus edukacinėse programose darnaus vystymosi temos, nuo klimato kaitos iki socialinės įtraukties, integruojamos į parodas, diskusijas ir kūrybines dirbtuves. Panašias tendencijas atspindi ir meno terapijos iniciatyvos, tokios kaip Vilniaus dailės akademijos tęstinės studijų programos, kuriose meninė veikla derinama su psichosocialinės sveikatos stiprinimu, taip prisidedant prie darnaus vystymosi siekių įgyvendinimo (Lietuvos nacionalinis dailės muziejus, n.d.; Vilniaus dailės akademija, n.d.).

Strateginiai siekiai ir pedagoginė realybė. Nors strateginiuose dokumentuose aiškiai pabrėžiamas švietimo, įskaitant meninį ugdymą, vaidmuo siekiant darnaus vystymosi tikslų, jų įgyvendinimas pedagoginėje praktikoje išlieka fragmentiškas. Riboti ištekliai, nepakankamos pedagogų kompetencijos ir švietimo sistemos struktūriniai apribojimai dažnai trukdo nuosekliai integruoti tarpdisciplinines, tvarumo vertybes atliepiančias veiklas. Meninio ugdymo srityje vis dar stokojama aiškių metodinių gairių, kurios padėtų pedagogams organiškai sieti kūrybinį procesą su tvarumo principais, todėl išlieka atotrūkis tarp teorinių siekių ir jų praktinio įgyvendinimo.

Empirinių duomenų stoka taip pat riboja galimybes suprasti, kaip meno pedagogai suvokia DVT reikšmę, kokius DVT sieja su savo ugdomąja veikla ir kokiomis priemonėmis siekia tvarumo rezultatų. Ši spraga rodo poreikį išsamiau analizuoti pedagoginės praktikos realijas – identifikuoti esamas tendencijas, kliūtis ir tobulinimo kryptis.

Apibendrinant galima teigti, kad švietimas, ypač meninis ugdymas, turi reikšmingą potencialą ugdyti kritinį mąstymą, kūrybiškumą, vertybines nuostatas bei atsakomybę už aplinką ir bendruomenę. Vis dėlto šis potencialas kol kas menkai išnaudojamas praktinėje pedagoginėje veikloje. Todėl ypač svarbu tirti, kaip meno pedagogai realiai taiko darnaus vystymosi principus, kokias priemones pasitelkia ir su kokiais iššūkiais susiduria, siekiant paversti strateginius siekius veiksminga pedagogine praktika.

2. DVT integracija meno pedagogų veikloje: empirinė analizė

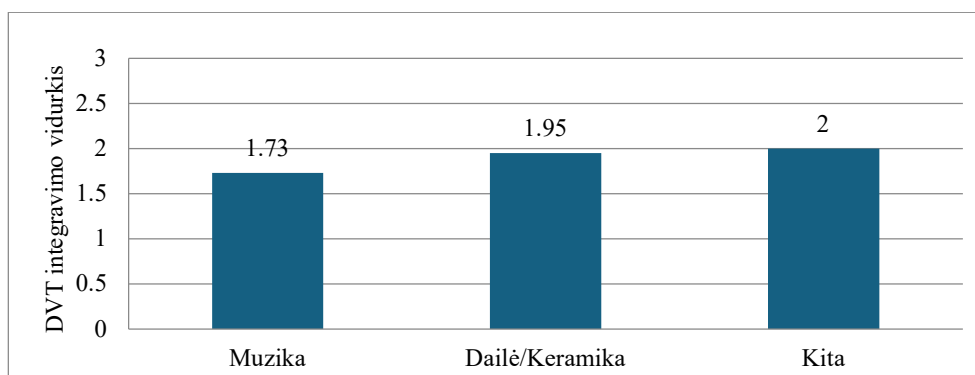
Šioje dalyje pristatomi empirinio tyrimo rezultatai, atskleidžiantys, kaip meno pedagogai integruoja DVT į ugdymo procesą. Analizė apima DVT integracijos skirtumus pagal pedagogų specializaciją, dažniausiai pasirenkamus DVT ir meninės raiškos priemones, taip pat pedagogų žinių vertinimą, kompetencijų tobulinimo poreikius ir jų kryptis bei patiriamus sunkumus. Tyrimo duomenys leidžia išryškinti tendencijas ir iššūkius, su kuriais susiduria meno pedagogai, bei suteikia pagrindą svarstyti, kokios paramos priemonės galėtų stiprinti DVT integraciją meniniame ugdyme.

DVT integravimo tendencijos pagal meno pedagogų specializaciją. Atsižvelgiant į tai, kad tyrimo dalyviai atstovavo skirtingoms meno sritims, siekta išsiaiškinti, ar pedagogų specializacija turi įtakos DVT integravimo dažnumui jų ugdymo praktikoje. Kadangi meno ugdymas vyksta tiek formaliajame, tiek neformaliajame kontekste, analizuota ir ugdymo formų įvairovė, kuri gali lemti skirtingas metodologines prieigas bei galimybes integruoti darnaus vystymosi temas.

Respondentų atsakymai atskleidė skirtingus DVT integravimo dažnius, priklausomai nuo pedagogų specializacijos (1 pav.). Aukščiausias DVT integravimo vidurkis (2,00 balai Likerto skalėje) nustatytas tarp pedagogų, priskirtų „Kitos“ grupės meno sritims – fotografijai, medijoms, teatrui, šokiui ir kt. Antroje vietoje pagal integravimo dažnumą atsidūrė dailės ir keramikos specialistai (1,94 balo), o žemiausias rodiklis fiksuotas tarp muzikos pedagogų – jų integravimo vidurkis siekė 1,73 balo.

Svarbu pažymėti, kad skirtumai tarp šių trijų grupių nėra statistiškai reikšmingi. Gautų rezultatų analizė parodė, kad DVT integravimo dažnis tarp grupių šiek tiek skiriasi, tačiau šie skirtumai nėra pakankami, kad būtų pagrįsti statistiškai. Tai leidžia teigti, kad nors egzistuoja tam tikros tendencijos, kaip dažnai DVT integruojami priklausomai nuo meno srities, šie skirtumai gali būti paaiškinami natūraliu pedagoginės praktikos variantiškumu, o ne sistemingais veiksniais.

Galima kelti prielaidą, kad pedagogai, dirbantys „Kitos“ grupės meno srityse, dažniau susiduria su tarpdisciplininėmis ar projektinėmis veiklomis, kurios sudaro palankesnes sąlygas DVT integravimui. Tuo tarpu formaliojo ugdymo struktūrose dirbantys muzikos ar dailės pedagogai gali būti labiau įpareigoti laikytis standartizuotų ugdymo programų, kurios riboja galimybes integruoti aktualias visuomenines temas.



1 pav. DVT integravimo dažnis pagal meno specializaciją

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Dažniausiai meno pedagogų integruojami DVT. Respondentai buvo paprašyti nurodyti, kokius DVT jie dažniausiai integruoja į savo pedagoginę veiklą. Rezultatai atskleidė aiškiai išreikštus prioritetus (2 pav.). „Gera sveikata ir gerovė“ (DVT 3) buvo labiausiai akcentuotas tikslas, sulaukęs 110 paminėjimų.

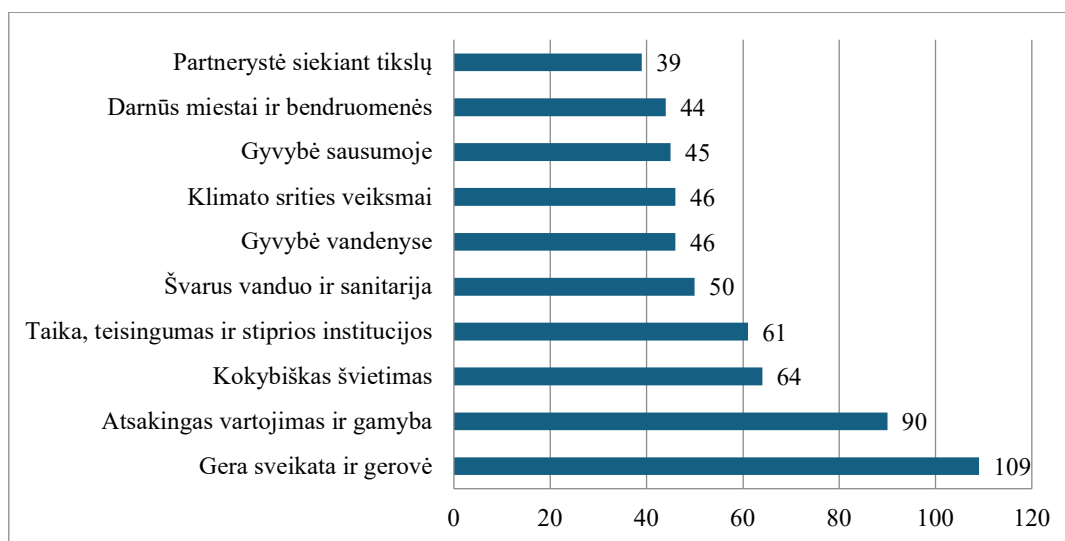
Tai leidžia teigti, kad meno pedagogai savo veiklą dažnai sieja su emocinės, psichologinės ir fizinės gerovės ugdymu, kuris glaudžiai susijęs su meninio ugdymo praktika.

Antroje vietoje pagal dažnumą atsidūrė „Atsakingas vartojimas ir gamyba“ (DVT 12), kurį paminėjo 91 respondentas. Šio tikslo populiarumą galima sieti su meninių veiklų specifika, kai pedagogai dažnai pasirenka dirbti su perdirbtomis ar natūraliomis medžiagomis, taip skatindami mokinių ekologinį sąmoningumą ir atsakingą požiūrį į aplinką.

Trečiojoje vietoje buvo „Kokybiškas švietimas“ (DVT 4), sulaukęs 66 paminėjimų. Tai natūralus rezultatas, nes apklausoje dalyvavo švietimo sektoriaus atstovai, kurių veikla tiesiogiai susijusi su ugdymo kokybės užtikrinimu. Ketvirtoje vietoje liko „Taika, teisingumas ir stiprios institucijos“ (DVT 16) – jį integruoja 62 respondentai. Šis tikslas atspindi meno pedagogų siekį skatinti socialinį teisingumą, pagarbą ir atsakingą bendruomeniškumą.

Penktąją vietą užėmė „Švarus vanduo ir sanitarija“ (DVT 6), paminėtas 51 kartą. Šio tikslo įtraukimas yra reikšmingas, nes jis jungia aplinkosauginį ir socialinės gerovės aspektus: viena vertus, siekiama formuoti mokinių ekologinį sąmoningumą, kita vertus – ugdyti atsakingą gyvenimo būdą, susijusį su sveikata ir švaria aplinka.

Remiantis apklausos duomenimis galima teigti, kad meno pedagogai DVT integravimą suvokia kaip kompleksinį procesą, apimančią ne tik švietimą, bet ir sveikatos, socialinio teisingumo bei aplinkosaugos dimensijas.



2 pav. DVT integravimo dažnis meno pedagogų praktikoje

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

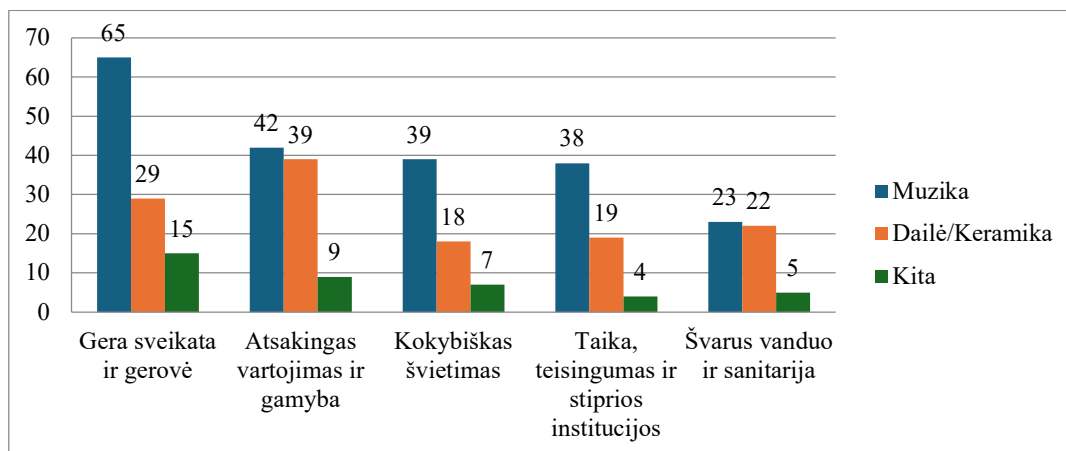
Analizė, atlikta pagal pedagogų specializacijas, atskleidė, kad dažniausiai integruojami DVT skiriasi priklausomai nuo meno šakos (3 pav.). Procentinė išraiška leidžia tiksliau įvertinti tendencijas, eliminuojant imčių dydžio skirtumų įtaką.

Muzikos pedagogai išsiskiria akcentu į tikslą „Gera sveikata ir gerovė“ (DVT 3) (69 %). Ši tendencija sietina su muzikos poveikiu emocinei ir psichologinei būsenai bei jos prigimtaine sąsaja su sveikatinimo praktikomis. Taip pat reikšminga dalis muzikos pedagogų mini tikslus „Taika, teisingumas ir stiprios institucijos“ (DVT 16) (41 %) bei „Kokybiškas švietimas“ (DVT 4) (43 %), kas atspindi jų įsipareigojimą bendruomeniškumui ir ugdymo kokybei.

Dailės ir keramikos pedagogai itin ryškiai orientuojasi į „Atsakingą vartojimą ir gamybą“ (DVT 12) (80 %) bei „Švarų vandenį ir sanitariją“ (DVT 6) (45 %), atskleisdami vizualinių menų artumą ekologinėms temoms ir aplinkosauginėms praktikoms. Taip pat nemaža jų dalis akcentuoja „Darnius miestus ir bendruomenes“ (DVT 11) (41 %), pabrėždami meninės kūrybos sąsajas su socialine aplinka ir kultūriniais kontekstais.

Kitų meno sričių atstovai (teatro, šokio, medijų pedagogai) savo veikloje dažniausiai integruoja tikslus „Gera sveikata ir gerovė“ (DVT 3) (63 %) bei „Atsakingas vartojimas ir gamyba“ (DVT 12) (47 %). Šios sritys, dažnai veikiančios tarpdisciplininiu pagrindu, linkusios jungti ekologinius, socialinius ir kūrybinius aspektus, perteikdamos tvarumo idėjas per įvairias raiškos formas.

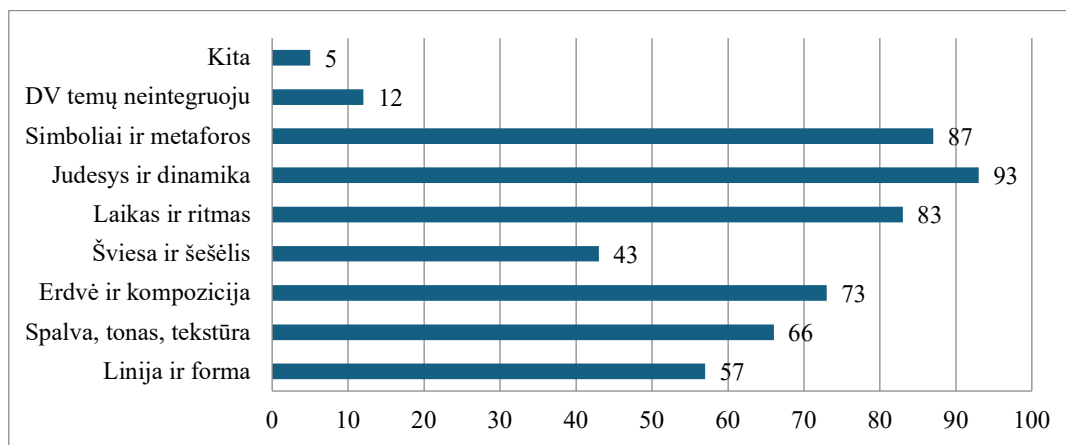
Apibendrinant galima teigti, kad nors visos specializacijos integruoja panašius DVT, jų prioritetai akivaizdžiai skiriasi: muzikos pedagogai pirmaisiai orientuojasi į sveikatos ir gerovės temas, dailės – į aplinkosaugą bei atsakingą vartojimą, o kitų meno sričių atstovai jungia abu aspektus, taip parodydami kompleksinį tvarumo suvokimą.



3 pav. DVT integracijos pasiskirstymas tarp skirtingų meno sričių pedagogų
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Meninės raiškos priemonės, naudojamos DVT integracijai. Analizė atskleidė, kad meno pedagogai DVT integruoja pasitelkdami įvairias meninės raiškos priemones, kurios buvo pateiktos klausimyne kaip universalios ir visoms meno šakoms tinkamos išraiškos formos. Šis universalumas sudarė prielaidas lyginti, kokiomis priemonėmis dažniausiai remiasi skirtingų meno sričių atstovai, ir išryškinti galimas specializacijų tendencijas (4 pav.).

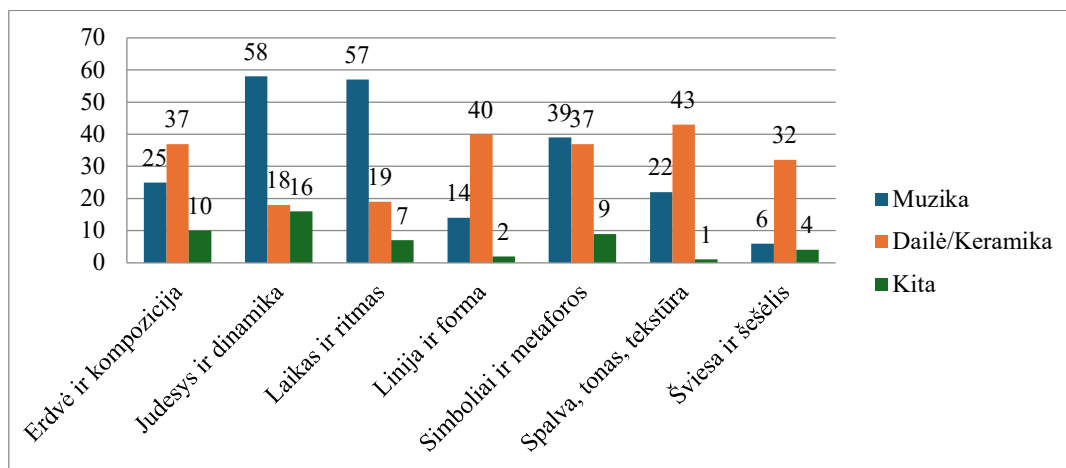
Apibendrinti duomenys rodo, kad visoje imtyje aiškiai dominuoja dinamiškos ir interpretacinės priemonės: *judesys ir dinamika* (93 paminėjimai), *simboliai ir metaforos* (87) bei *laikas ir ritmas* (83). Tai leidžia teigti, kad pedagogai tvarumo temų perteikimą sieja ne tik su vizualine raiška, bet ir su abstrakčių idėjų bei kūno išraiškos priemonių potencialu. Reikšmingą vietą taip pat užima *erdvė ir kompozicija* (73) bei *spalva, tonas ir tekstūra* (66), kurios leidžia struktūruoti meninę veiklą ir perteikti darnaus vystymosi temas vizualiai atpažįstamomis formomis. Kiek mažesnę, tačiau vis dar svarbų vaidmenį turi *linija ir forma* (57) bei *šviesa ir šešėlis* (43), padedantys pabrėžti kontrastus ir simbolinius niuansus. Tuo tarpu labai nedidelė dalis pedagogų nurodė išvis neintegruojantys DVT (12 respondentų), o pavieniai, įvairūs atsakymai buvo priskirti kategorijai „Kita“ (5).



4 pav. Meno pedagogų naudojamos meninės raiškos priemonės DVT integracijai
Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Analizė, atlikta procentine išraiška, leidžia objektyviau palyginti, kokias meninės raiškos priemones renka skirtingų specializacijų pedagogai, nepaisant to, kad jų skaičius imtyje skiriasi (5 pav.). Gauti rezultatai patvirtina, kad pasirinkimai glaudžiai susiję su pačios meno šakos prigimtimi.

Muzikos pedagogai dažniausiai pasitelkia *judesį ir dinamiką* (61 %) bei *laiką ir ritmą* (60 %) – šie elementai yra natūraliai įaugę į muzikinės raiškos logiką. Be to, reikšminga dalis muzikos pedagogų mini ir *simbolius bei metaforas* (42 %), kurie padeda muzikinę patirtį susieti su platesnėmis vertybinėmis ar kultūrinėmis interpretacijomis.



5 pav. Meninės raiškos priemonių pasiskirstymas pagal meno pedagogų specializaciją

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Dailės ir keramikos pedagogai labiausiai akcentuoja *liniją ir formą* (82 %) bei *erdvę ir kompoziciją* (76 %). Taip pat gana dažnai nurodomi *simboliai ir metaforos* (79 %), leidžiantys perteikti abstrakčias tvarumo temas vizualiais ir conceptualiais sprendimais. Šie rezultatai atskleidžia, kad vizualinių menų pedagogai, integruodami DVT, remiasi struktūriniais bei semantiniais kūrybos pagrindais.

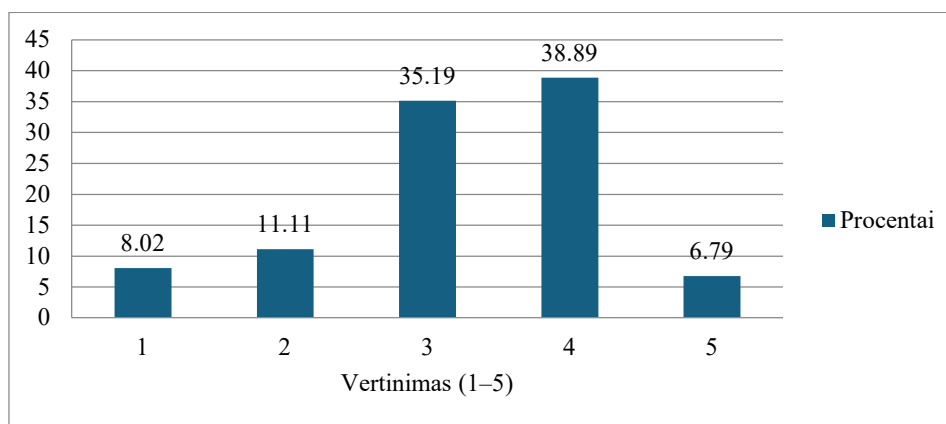
Kitos meno šakos (teatras, šokis, medijos ir kt.) pasižymi išskirtinai aukštu *judesio ir dinamikos* (89 %) pasirinkimu. Tai dera su šių sričių prigimtimi, kur judesys yra esminė raiškos forma. Be to, gana dažnai minima *erdvė ir kompozicija* (58 %) bei *simboliai ir metaforos* (53 %), rodančios šios grupės polinkį jungti skirtingas raiškos dimensijas.

Apibendrinant galima teigti, kad nors visos klausimyne pasirinkimui pateiktos meninės raiškos priemonės yra universalios, jų naudojimo proporcijos aiškiai atspindi meno šakų logiką. Muzikos pedagogai akcentuoja laiko ir judesio dimensijas, dailės pedagogai – vizualinius ir struktūrinius elementus, o kitų meno šakų atstovai – judesio bei mišrių priemonių kombinacijas. Tokia diferenciacija rodo, kad DVT integracija meniniame ugdyme yra neatsiejama nuo disciplinos prigimties, bet kartu pabrėžia bendrą tendenciją darnaus vystymosi temas perteikti per meninės raiškos įvairovę.

Pedagogų žinios apie DVT ir kompetencijų tobulinimo kryptys. Be praktinių veiklų analizės, tyrime buvo siekiama atskleisti ir tai, kaip meno pedagogai vertina savo žinias apie DVT bei kokius tobulinimosi poreikius išvelgia šioje srityje. Šie klausimai yra svarbūs siekiant suprasti, ar pedagogai jaučiasi pakankamai pasirengę DVT integracijai, ar jų žinių bazė yra pakankama, bei kokiose teminėse srityse jie norėtų gilinti kompetencijas. Be to, buvo siekiama išsiaiškinti, ar pedagogai yra turėję galimybių dalyvauti specializuotuose mokymuose apie DVT, ir kaip tokia patirtis galėtų prisidėti prie veiksmingesnės integracijos ugdymo procese.

Analizė atskleidė, kad meno pedagogų žinios apie DVT yra vertinamos nevienodai, tačiau dominuoja vidutinis ir aukštesnis pasitikėjimo savo žiniomis lygmuo (6 pav.). Apibendrinti duomenys rodo, kad daugiausia respondentų savo žinias įvertino 4 balais (38,9 %) ir 3 balais (35,2 %). Tai leidžia teigti, kad didžioji dalis pedagogų jaučiasi turintys pakankamą pagrindą DVT integracijai, tačiau tuo pačiu mato poreikį žinias plėsti. Mažesnę dalis pedagogų įvertino savo žinias labai gerai – 5 balais (6,8 %), o tai rodo, kad ekspertinis pasirengimas yra retesnis reiškinys. Tuo tarpu žemiausiais balais – 1 ir 2 – savo žinias įvertino atitinkamai 8,0 % ir 11,1 % respondentų. Šie duomenys atskleidžia, kad nors dauguma pedagogų turi vidutinį ar aukštesnį pasirengimą, egzistuoja ir reikšminga dalis, kuri jaučiasi stokojanti žinių apie DVT.

Tokie rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad meno pedagogų kompetencijų tobulinimo poreikiai yra aktualūs visoje imtyje. Pirmiausia tai susiję su siekiu stiprinti žinių nuoseklumą bei pritaikomumą praktikoje, kadangi tik nedidelė dalis pedagogų jaučiasi visiškai pasirengę. Be to, akivaizdu, kad žemesniais balais savo žinias vertinantys respondentai gali patirti sunkumų integruojant DVT į ugdymo procesą, todėl jiems aktualūs specializuoti mokymai ir metodinė pagalba.



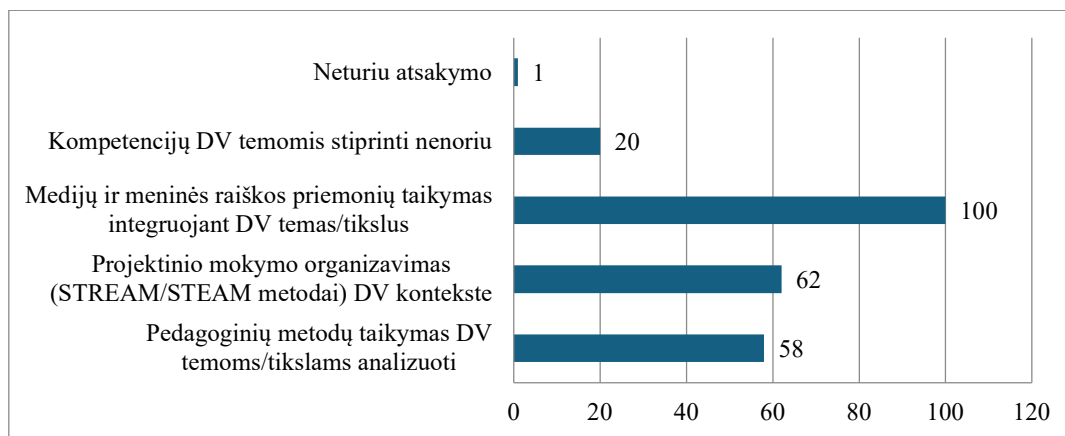
6 pav. Meno pedagogų žinių apie DVT įsivertinimas

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Analizuojant pedagogų nurodytas kompetencijų tobulinimo kryptis matyti, kad labiausiai akcentuojamas poreikis stiprinti gebėjimą taikyti medijas ir meninės raiškos priemones integruojant DVT (100 paminėjimų) (7 pav.). Tai rodo, kad pedagogai siekia kūrybiškai ir aktualiai perteikti tvarumo temas, pasitelkdami šiuolaikines išraiškos formas. Antroje vietoje išryškėja projektinio mokymo organizavimo (STREAM/STEAM modelių) poreikis (62 paminėjimai), kuris atskleidžia norą gilinti tarpdisciplininio ugdymo kompetencijas. Trečioji kryptis siejama su pedagoginių metodų taikymu darnaus vystymosi temoms perteikti (58 paminėjimai), kas liudija apie poreikį turėti aiškių didaktinių gairių ir metodinių sprendimų. Tuo tarpu mažesnė dalis respondentų nurodė kompetencijų tobulinimo poreikio nejaučiantys (20 atsakymų) arba neturintys konkretaus atsakymo (1 atvejis).

Šie rezultatai leidžia daryti išvadą, kad pedagogų žinių įsivertinimas ir tobulinimosi kryptys yra tarpusavyje glaudžiai susiję: dauguma jaučiasi pakankamai pasirengę, tačiau tuo pat metu mato akivaizdžią būtinybę gilinti kompetencijas, ypač praktinio taikymo srityse. Tokia tendencija patvirtina, kad DVT integracija meniniame ugdyme reikalauja ne tik bazinių žinių, bet ir nuolat atnaujinamų, inovatyvių metodų bei raiškos formų.

DVT integracijos iššūkiai ir paramos kryptys. Tyrimo duomenys atskleidė, kad meno pedagogai, integruodami DVT į ugdymo procesą, susiduria su įvairiais iššūkiais. Dažniausiai minėtas sunkumas – asmeninių žinių ir kompetencijų darnaus vystymo srityje trūkumas (48 paminėjimai). Tai rodo, kad pedagogai patys suvokia savo pasirengimo ribotumą ir siekia didesnės metodinės bei teorinės pagalbos. Antra pagal dažnumą kliūtis – finansavimo specialioms darnaus vystymosi projektams stoka (46 paminėjimai), atskleidžianti, kad inovatyvių veiklų įgyvendinimą riboja išteklių ir materialinės paramos nebuvimas. Nors nedidelė dalis respondentų (12) nurodė apskritai neintegruojantys darnaus vystymosi temų, šis skaičius patvirtina, kad dauguma vis dėlto ieško būdų įtraukti tvarumo aspektus.



7 pav. Meno pedagogų įvardytos kompetencijų tobulinimo kryptys DV srityje

Šaltinis: sudaryta autorės pagal atlikto tyrimo duomenis, 2025

Analizuojant poreikius matyti, kad pedagogai pirmiausia tikisi finansavimo ir materialinės paramos darnaus vystymosi veikloms (61 paminėjimas). Tai tiesiogiai siejasi su anksčiau įvardytu finansinių resursų trūkumu kaip esminiu sunkumu. Antra pagal svarbą paramos kryptis – išorinių resursų iš nevyriausybių organizacijų ir kitų institucijų poreikis (44 paminėjimai), rodantis siekį bendradarbiauti bei į ugdymo procesą įtraukti platesnį partnerių tinklą.

Apibendrinant galima teigti, kad meno pedagogų iššūkiai ir poreikiai yra tarpusavyje susiję: kompetencijų trūkumą lydi metodinės paramos, o finansinių išteklių stoka – finansinės ir institucinės pagalbos poreikis. Šie rezultatai pabrėžia, kad veiksminga DVT integracija meniniame ugdyme reikalauja ne tik individualaus pedagogų pasirengimo, bet ir sisteminės švietimo politikos bei institucinio įsitraukimo. Pedagogų refleksijos ir pasiūlymai dėl DVT integracijos. Tyrimo duomenys atskleidė, kad dauguma meno pedagogų pripažįsta savo svarbų vaidmenį ugdant tvarumo nuostatas. Dažniausiai jų atsakymai pabrėžia, kad meniniai užsiėmimai gali formuoti mokinių vertybinį santykį su aplinka ir bendruomene, ugdyti jautrumą socialinėms bei ekologinėms problemoms. Pedagogai akcentuoja kūrybiškumo reikšmę: menas suteikia galimybę sudėtingas darnaus vystymosi temas perteikti per simbolius, metaforas, vaizdus, garsus ar judesį, taip darant jas artimesnes ir suprantamesnes mokiniams. Ne vienas respondentas išskyrė, kad per meną galima ugdyti ne tik ekologinį sąmoningumą, bet ir socialinį atsakingumą, solidarumą, pagarbą kitam žmogui, tuo meną įtvirtindami kaip universalią platformą darnaus vystymosi vertybėms perteikti.

Papildomuose komentaruose pedagogai pateikė konstruktyvių pasiūlymų. Jie ragino daugiau judėti DVT integracijos kryptimi, siūlė sistemingai plėtoti metodinę bazę, skatinti mokytojų bendradarbiavimą ir užtikrinti institucijų paramą. Kai kurie pabrėžė, kad per meną galima kūrybiškai perteikti sudėtingas tvarumo idėjas, todėl šios srities stiprinimas prisidėtų ne tik prie edukacijos kokybės, bet ir prie platesnės visuomenės sąmoningumo ugdymo. Tuo pat metu dalis pedagogų išsakė nuogąstavimus dėl realių galimybių – esą be finansinės, metodinės ir organizacinės paramos jų pastangos gali išlikti fragmentiškos.

Apibendrinant galima teigti, kad meno pedagogai aiškiai suvokia savo veiklos potencialą darnaus vystymosi srityje: meną jie vertina kaip galingą priemonę ugdyti vertybes, emocinį sąmoningumą ir kritinį mąstymą. Taip pat pedagogai pabrėžia, jog šio potencialo realizavimas priklauso nuo nuoseklios pagalbos, padedančios įveikti žinių, metodinės bazės ir finansinių išteklių trūkumą. Empiriniai duomenys atskleidė ne tik DVT taikymo dažnumą bei prioritетines sritis, bet ir ryšias sąsajas tarp pedagogų patirties, pasirengimo lygio bei patiriamų kliūčių. Tai rodo, kad nors meninis ugdymas jau dabar veikia kaip svarbi erdvė tvarumo temoms perteikti, jo plėtra reikalauja sisteminių sprendimų. Kadangi tyrimas turėjo diagnostinį pobūdį, šios išvalgos laikytinos pirmuoju platesnio tyrimo etapu, sudarančiu prielaidas reikšmingoms išvadoms, aktualioms tiek švietimo politikai, tiek pedagoginės praktikos tobulinimui.

Išvados

1. Strateginiuose dokumentuose meniniam ugdymui priskiriamas reikšmingas vaidmuo darnaus vystymosi tikslų (DVT) integracijoje, nes menas laikomas priemone, padedančia ugdyti kritinį mąstymą, kūrybiškumą, empatiją ir socialinį atsakingumą. Globaliu, europiniu ir nacionaliniu lygmenimis menas įvardijamas kaip tvaros visuomenės kūrimo veiksnys, tačiau tarp deklaruotų siekių ir realios pedagoginės praktikos esama neatitikimo. Šį skirtumą lemia riboti ištekliai, pedagogų kompetencijų stoka, formaliojo ugdymo sistemos apribojimai ir metodinės bazės nepakankamumas, trukdantis nuosekliai įgyvendinti DVT integraciją meniniame ugdyme.

2. Empiriniai tyrimo rezultatai patvirtina, kad meno pedagogai aktyviai integruoja įvairius DVT, tačiau jų prioritetai skiriasi pagal meno sritį. Muzikos pedagogai daugiausia dėmesio skiria DVT 3 („Gera sveikata ir gerovė“), taip pat DVT 4 („Kokybiškas švietimas“) ir DVT 16 („Taika, teisingumas ir stiprios institucijos“), atskleisdami muzikos sąsajas su emocine gerove, bendruomeniškumu ir socialiniu teisingumu. Dailės pedagogai ryškiai akcentuoja DVT 12 („Atsakingas vartojimas ir gamyba“) bei DVT 6 („Svarus vanduo ir sanitarija“), taip pat DVT 11 („Darnūs miestai ir bendruomenės“), pabrėždami vizualinių menų artumą ekologiškai ir aplinkosauginei tematikai. Kitų

meno sričių atstovai (teatro, šokio, medijų pedagogai) jungia abi kryptis, dažniausiai pasitelkdami tarpdisciplinines ir projektines veiklas, leidžiančias jungti ekologinius, socialinius ir kūrybinius aspektus.

3. Meno pedagogai DVT integracijai taiko įvairias meninės raiškos priemones, atspindinčias jų meno srities logiką. Muzikos pedagogai daugiausia remiasi judesiu, dinamika ir ritmu; dailės – linija, forma, erdve ir kompozicija; kitų meno sričių atstovai – judesio bei mišrių raiškos priemonių deriniais. Plačiai naudojami simboliai ir metaforos rodo pedagogų siekį sudėtingas tvarumo temas perteikti kūrybiškai ir emociškai paveikiai, skatinti mokinių įsitraukimą ir sąmoningumą. Tai patvirtina, kad menas yra lanksti ir universali platforma DVT idėjoms perteikti, jungiant abstrakčias sąvokas su emocijomis ir vertybinėmis nuostatomis.

4. Tyrimas atskleidė, kad pedagogų pasirengimo lygis integruoti DVT svyruoja nuo vidutinio iki aukštesnio, tačiau išlieka poreikis toliau gilinti teorines žinias ir stiprinti praktinius gebėjimus šioje srityje. Dauguma respondentų savo pasirengimą vertina vidutiniškai (3–4 balais iš 5), tik nedidelė dalis jaučiasi ekspertai, o reikšminga mažuma pripažįsta žinių trūkumą. Pagrindiniai tobulinimosi prioritetai siejami su medijų ir šiuolaikinių meninių priemonių naudojimu (100 paminėjimų), projektinio mokymo bei tarpdisciplininio ugdymo gebėjimų stiprinimu (62) ir metodinių sprendimų plėtojimu (58). Tuo pat metu pedagogai nurodo, kad esminiai DVT integracijos sunkumai kyla dėl ribotų kompetencijų ir nepakankamo finansavimo. Šie iššūkiai tiesiogiai atspindi jų įvardytus poreikius – metodinei, institucinei ir finansinei pagalbai bei glaudesniai bendradarbiavimui su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitomis švietimo bei kultūros institucijomis.

5. Meno pedagogai suvokia savo veiklos potencialą kaip reikšmingą indėlį į DVT įgyvendinimą, tačiau pabrėžia sisteminio paramos mechanizmo būtinybę. Jie mato meną kaip įrankį formuoti vertybes, skatinti kritinį mąstymą, socialinį atsakingumą ir empatiją, tačiau be tinkamos finansinės, metodinės ir organizacinės pagalbos jų pastangos gali likti fragmentiškos. Tai patvirtina, kad veiksminga DVT integracija meniniame ugdyme reikalauja ne tik individualaus pedagogų pasirengimo, bet ir sisteminių sprendimų švietimo politikoje, užtikrinančių nuoseklią meninio ugdymo potencialo panaudojimą tvarios ateities kūrimui.

Literatūra

1. Amorós Molina, Á., Helldén, D., Alfvén, T., Niemi, M., Leander, K., Nordenstedt, H., Rehn, C., Ndejjo, R., Wanyenze, R., & Biermann, O. (2023). Integrating the United Nations Sustainable Development Goals into higher education globally: A scoping review. *Global Health Action*, 16(1), 2190649. <https://doi.org/10.1080/16549716.2023.2190649>
2. Bengtsson, M., Alfredsson, E., Cohen, M., Lorek, S., Schroeder, U. H., Wallin, S., Holmberg, L., Klasen, P., Brander, E., Itzkovich, T., Jagers, A., & Schroeder, P. (2018). *Transforming systems of consumption and production for achieving the sustainable development goals: Moving beyond efficiency*. *Sustainability Science*, 13(6), 1533–1547. <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0582-1>
3. Bravo-Fuentes, P., Albusac-Jorge, M., & López-Peláez Casellas, M. P. (2025). Music and art as hubs for transdisciplinarity: Toward the achievement of the Sustainable Development Goals. *Arts Education Policy Review*, Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/10632913.2025.2451372>
4. Burnard, P., Colucci-Gray, L., & Sinha, P. (2021). Transdisciplinarity: Letting arts and science teach together. *Curriculum Perspectives*, 41(1), 113–118. <https://doi.org/10.1007/s41297-020-00128-y>
5. Cumulus Association. (2008). Kyoto Design Declaration. Kyoto: Cumulus Association. Prieiga per internetą: <https://designmanifestos.org/wp-content/uploads/2020/04/kdd2008.pdf>
6. Deák, C., & Kumar, B. (2024). A systematic review of STEAM education's role in nurturing digital competencies for sustainable innovations. *Education Sciences*, 14(3), 226. <https://doi.org/10.3390/educsci14030226>
7. European Commission. (2019). *The European Green Deal*. Brussels: European Commission. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>
8. European Commission. (2021, September 15). *New European Bauhaus: Beautiful, sustainable,*

- together (COM(2021) 573). Brussels: European Commission. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021DC0573>
9. European Commission. (2024). *TOWCHED: Transforming our world – Collections at the heart of life-long learning and education* [Project]. Horizon Europe Programme (Grant Agreement No. 101177736). Brussels: European Commission. <https://doi.org/10.3030/101177736>
 10. European Parliament. (2022). *New European Bauhaus: Shaping more beautiful, sustainable and inclusive forms of living together* (TA-9-2022-0319). Brussels: European Parliament. Retrieved from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0319_EN.html
 11. Gaitán, M., Nieto-Villena, A., León, A., Ramírez, I., & Alba, E. (2025). Transforming our world: The role of collections in education for sustainable development. *Heritage*, 8(7), 279. <https://doi.org/10.3390/heritage8070279>
 12. Inwood, H. (2008). Mapping Eco-Art Education. *Canadian Review of Art Education: Research and Issues*, 35(1), 57–72. Prieiga per internetą: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ822675.pdf>
 13. Jokela, T. (2010). From Environmental Art to Environmental Education. In *Art, Community and Environment: Educational Perspectives* (pp. 69–84). Bristol: Intellect Books. Prieiga per internetą: https://accademiabelleartiverona.it/wp-content/uploads/2024/04/From-environmental-art-to-environmental-education_Timo-Jokela.pdf
 14. Kahn, R. V. (2010). *Critical pedagogy, ecoliteracy, and planetary crisis: The ecopedagogy movement*. New York, NY: Peter Lang.
 15. Kūrybinės jungtys. (2024). Programa „Tyrinėjimo menas“. Vilnius: Kūrybinės jungtys. Prieiga per internetą: <https://www.kurybinesjungtys.lt/tyrinejimo-menas/>
 16. Lietuvos nacionalinis dailės muziejus. (n. d.). *Nacionalinės dailės galerijos edukacinės programos*. Vilnius: LNDM. Prieiga per internetą: <https://www.ndg.lt/edukacija/>
 17. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. (2020). *Lietuvos kultūros politikos strategija iki 2030 m.* Vilnius: Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. Prieiga per internetą: <https://lr.lt/media/viesa/saugykla/2023/7/2QxR0Wjjw9I.pdf>
 18. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. (2021). *Lietuvos Respublikos švietimo plėtros programa 2021–2030 m.* Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Prieiga per internetą: <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/%C5%A0PP%20projektas%20%282020-07-24%29.pdf>
 19. Niederhauser, J., Vez, C., Jörg, A., Bertschy, F., Künzli David, C., & Pfründer, G. (2024). *The power of artistic practices in ESD: How the inclusion of artistic practices in education can promote competence for sustainability*. *Environmental Education Research*, 30(4), 580-590. <https://doi.org/10.1080/13504622.2023.2227362>
 20. Rodrigues-Silva, J., & Alsina, Á. (2023). *STEM/STEAM in Early Childhood Education for Sustainability (ECEfS): A systematic review*. *Sustainability*, 15(4), 3721. <https://doi.org/10.3390/su15043721>
 21. Sunassee, A., Bokhoree, C., & Patrizio, A. (2021). *Students' empathy for the environment through eco-art place-based education: A review*. *Ecologies*, 2(2), 214–247. <https://doi.org/10.3390/ecologies2020013>
 22. UNESCO. (2024). *Education for sustainable development: A roadmap*. Paris: UNESCO Publishing. Prieiga per internetą: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802/PDF/374802eng.pdf.multi>
 23. United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: United Nations. Prieiga per internetą: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
 24. Vilniaus dailės akademija. (n. d.). *Tęstinio mokymo programos: Menas ir psichosocialinė sveikata*. Vilnius: VDA. Prieiga per internetą: <https://www.vda.lt/lt/tmst/>
 25. Wall, S., Österlind, E., & Fries, A. (2019). *Art-based teaching on sustainable development*. In A. Flognfeldt & E. Österlind (Eds.), *School development through drama and theatre: Global perspectives and educational applications* (pp. 157–176). Stockholm University. https://www.su.se/polopoly_fs/1.564436.1625207926%21/menu/standard/file/Wall2019-Art-BasedTeachingOnSustainableDevelopment.pdf

26. World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press. Prieiga per internetą: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
27. Yakman, G., & Lee, H. (2012). *Exploring the exemplary STEAM education in the U.S. as a practical educational framework for Korea*. *Journal of the Korean Association for Science Education*, 32(6), 1072–1086. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.14697/jkase.2012.32.6.1072>

INTEGRATING THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS INTO ARTS EDUCATORS' PRACTICE: FROM ATTITUDES TO IMPLEMENTATION

Lina Pudžiuvytė-Plienienė

Summary

The integration of the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) into education has become a global priority, yet empirical research on their implementation within arts education remains scarce. While both international and Lithuanian policy documents emphasize the role of culture and the arts in promoting sustainable development, less is known about how arts educators perceive and apply SDG-related themes in their daily practice. This study addresses this gap by examining the attitudes, practices, and perceived competences of arts educators, drawing on a quantitative survey of 164 respondents representing music, visual arts, and other artistic disciplines.

The theoretical framework highlights the intersection of sustainable development, cultural policy, and art education. Global strategies such as the European Green Deal and UNESCO's Framework for Culture and Arts Education underscore the transformative potential of artistic practices for sustainability, while Lithuanian national documents emphasize the integration of sustainability competences across educational sectors. Pedagogical paradigms such as ecopedagogy, art-based environmental education, and the STREAM/STEAM concept provide a rationale for linking creative practices with ecological, social, and ethical dimensions of sustainability.

Empirical findings reveal that sustainable development themes are integrated across artistic fields, though with varying emphases. The most frequently cited goals were SDG 3 (Good Health and Well-being), SDG 12 (Responsible Consumption and Production), SDG 4 (Quality Education), SDG 16 (Peace, Justice, and Strong Institutions), and SDG 6 (Clean Water and Sanitation). Music educators tend to associate their practice with health, well-being, and social engagement, reflecting the affective and community-building nature of music. Visual arts and ceramics educators emphasize ecological awareness, responsible use of materials, and environmental concerns, while educators in other fields such as theatre, dance, and media arts combine both approaches through interdisciplinary projects.

When asked about artistic means used to integrate sustainability themes, educators most frequently mentioned movement, dynamics, symbols, metaphors, and rhythm. These artistic tools illustrate the potential of the arts to communicate abstract ideas and evoke emotional engagement. Visual and compositional means such as space, structure, and color were also widely employed, particularly among visual arts educators. These findings underline that the integration of sustainability through the arts is closely linked to the specific expressive logic of each discipline.

Educators' self-assessment of their knowledge related to sustainable development was mostly moderate to high, with the majority rating themselves between three and four on a five-point scale. Only a small group (6.8%) considered themselves experts, while a notable minority felt insufficiently prepared. This indicates a broad base of awareness but also a clear need to strengthen practical competences. The main professional development priorities identified were enhancing media and artistic skills, expanding project-based and interdisciplinary teaching, and improving pedagogical methods for sustainability-related themes.

At the same time, educators face significant challenges. The most frequently reported obstacles include a lack of knowledge and practical competences and limited funding for sustainability-oriented projects. These challenges are directly related to educators' requests for methodological assistance, institutional collaboration, and financial resources, identified as the most urgent needs. Such findings demonstrate that systemic support—methodological, institutional, and financial—is crucial for sustainable integration in arts education.

Qualitative responses further emphasize educators' awareness of their unique role in fostering values, critical thinking, empathy, and social responsibility. Many participants highlighted the capacity of the arts to make sustainability themes accessible, experiential, and personally meaningful through creative exploration. However, they also stressed that without systematic support, such initiatives risk remaining fragmented and short-term. In conclusion, this study demonstrates that arts educators in Lithuania perceive themselves as active agents of sustainability education, already engaging with sustainable development themes through diverse artistic means. Their practices reflect the logic of their disciplines, yet they share common needs for professional development, resources, and institutional support. Bridging the gap between policy aspirations and classroom realities requires targeted training, stable funding mechanisms, and stronger partnerships with cultural and civil society organizations. The findings mark an initial stage of a broader research agenda, providing a foundation for future longitudinal studies on the intersection of arts education and sustainability.

Keywords: sustainable development goals, arts education, educators' competences, interdisciplinary practices, sustainability integration.